Хочу використати ту обставину, що маємо свою окрему дівочу газетку, й на шпальтах її торкнутись питання, для якого немає місця в ніякій іншій газеті.

Хочу з своєї точки зору відповісти й почути відповідь наших читачок на одне драматичне питання: чи ми, сучасні дівчата, є нормальним чи анормальним явищем нашої суспільності?

Так багато говориться між нами про визволення жінки-людини, про поступ жіночого руху, про конкретні досягнення сучасної жінки на тім полі, що мимохіть, коли слухаєш того всього, завидуєш тій з XX віку жінці. А коли усвідомиш собі, що це саме ти є тією з XX віку жінкою, то почуваєш якусь своєрідну гордість за свій рід.

Мені особисто важко здобутись на гордість за діла, що до них не приложила я рук, тому я лише завидую тій з XX віку жінці. Завидую тому, бо я (я почуваю це!) не буду ніколи жінкою з XX віку. Я не почуваюся добре серед тих обставин, серед яких доводиться жити сучасній жінці. Точніше, сучасній дівчині.

Назвіть мене провінціалкою, затурканою консерваторкою, як хочете, я однаково відчуватиму всю анормальність наших днів.

Ось вам я: маю двадцять і кілька літ. Точніше, мені не багато вже до тридцятки. Я – незаміжня. Хочу сказати, що досі незаміжня. Проте ніхто навіть за моїми плечима не називає мене "старою панною", бо ж тепер майже ні одна не виходить скоріше, як у тридцять літ, заміж. Кажуть, що це навіть подекуди й "модно" – не спішитись виходити заміж.

Зрештою, прогули вже ті часи, коли єдиним ідеалом дівчини було вийти чим скоріше заміж. Адже я, жінка XX віку, маю перед собою інші завдання й ідеали. До того ж я зовсім не відчуваю тягаря своїх двадцять і кількох літ. Чого ж? Займаюся спортом так само, як моя п’ять літ від

мене молодша товаришка, так само одягаюся, як вона, у такій самій мірі, що вона, віддаюся забавам і подібним розривкам – і так само почуваюся, як вона, п’ять літ від мене молодша.

Ідучи за потребою хвилі, працюю на себе. Правда, уділювання лекцій у формі помочі в шкільній науці не можна назвати аж "працею на себе", але все ж таки це дає мені почуття життєвої самовистачальності й зв’язану з тим радість життя. Маю судженого, але про це краще не говорити. Ми не можемо ніколи побратися, бо я не маю нізвідки запоруки, що в черговім році діти будуть знову погано вчитись, і я буду мати запевнений "верстат праці", а з платні мого судженого нас двоє не може ніяк вижити. Зрештою, що найважливіше, його прийняли на посаду до одної із наших інституцій саме під умовою, що він не буде ніколи женитися. Це ж зрозуміло, що нежонатий урядовець матиме далеко менші вимоги, чим жонатий. Ну, такі, мушу признатись, кари гідні, консервативні думки про подружжя приходять мені доволі рідко до голови. Просто нема місця на них: засідання, підготовка до традиційних концертів, збірки, спортивні імпрези, анкети, комітети – це все до того ступеня забирає мій час, що буквально втрачаю почуття своєї індивідуальності. Відчуваю, що я – це тільки дрібна частинка колективу. Так вимагає потреба наших днів, такий темп нашого віку.

Часом тільки прокидаються в мені звідкись думки, що за них повинна би соромитися жінка XX віку. Та я не можу соромитися їх, бо вони – це моє первісне, те істотне "я". В такі хвилини почуваю, що тільки вони рідні мені, все інше чуже, вмовлене, накинене. У такі хвилини прокидається в мені голод за дитиною. За тією манюсенькою істоткою, що її мала би я зі себе народити. Інколи голод той такий дошкульний, що, зустрівши на вулиці маму з візочком, відвертаю з болю очі: я могла би вже теж таку дитинку мати, але я не буду її мати ні за рік, ні за два...

З острахом думаю тоді про своїх двадцять і кілька літ: коли ж успію я виховати ту дитину? Ще рік, ще два, ще три, і я знайдуся в тім віці, коли родити першу дитину буде небезпечно. Мені приходить на думку та велика різниця між мною й моєю дитиною: я буду вже стара на

повірницю душевних турбот своєї дитини, й моя дитина мимохіть шукатиме собі повірниць поза плечима своєї мами.

У такі хвилини будиться в мені й туга за чотирма стінами "свого" дому. І так хотілося б одного дня, замість бігти на зарібкову працю, залишитися в "своїм" домі, закасати по лікті рукави й узятись за роботу, що її від віків сповняли мої прародички, – виховувати дітей і варити їсти чоловікові.

У такі хвилини, простіть мені, невдячній, піонерки жіночого руху, здається мені, що всі свої права, всю свою самостійність віддала би без жалю за один твій усміх, моя дитино ненароджена!..

Це є причини, чому я не можу назвати сучасну жіночу молодь нормальним явищем нашої суспільності. Інколи мені здається, що вся самовистачальність жінок, ця зарібкова праця, що нею вони так чваняться, – це в великій мірі насильство над жіночістю нашої натури.

Ненормальні ці часи, що не дозволяють нам своєчасно виходити заміж і стати матерями, ненормальне й те, що, ставши матір’ю, ми примушені зоставляти своїх дітей під опікою чужих людей, а самі йти на заробітки.

Мені здається, що боротьбу за рівноправність ми маємо вже за собою. Тепер слід нам видвигнути новий клич боротьби: боротьбу за природне право жінки!

Статейку цю кидаю між наших читачок як дискусійну: що ви на такі консервативні думки, сестри?

1933